

11 Eylül Saldırılarının AB'nin Terörizmle Mücadelesine Etkileri

Doğancan Bay*

Giriş

11 Eylül 2001 tarihinde New York kentinde meydana gelen saldırılar, uluslararası sistemi derinden etkilemiş ve önemli değişimlere neden olmuştur. Özellikle 11 Eylül saldırılarına kadar uluslararası bir sorun olarak görülmeyen terörizm, bu saldırıdan itibaren uluslararası tehdit haline gelmiştir. Terörizmin uluslararası bir tehdit haline gelmesiyle birlikte "uluslararası terörizm" adında yeni bir kavram ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, El-Kaide terör örgütü lideri olan Usame Bin Ladin'in üstlenmiş olduğu 11 Eylül terör saldırılarının sonrasında terörizm, "ideolojik terörizm" olarak algılanmanın yanında "İslamcı terörizm" ve "köktencilik" olarak da anlam kazanmıştır. (Dedeoğlu, 2005)

11 Eylül saldırısından AB de önemli ölçüde etkilenmiştir. Özellikle terör eylemlerinin artması, yakalanan terör suçlu veya şüphelilerin artması, terör tehdidine yönelik istihbaratların artması sonucu AB, terörle mücadele stratejilerini pekiştirmeye karar vermiştir. Bunun için ilk olarak Laken Zirvesi'nde uluslararası terörizme karşı stratejilerin geliştirilmesinin önemine değinen AB, bu zirveden birkaç ay sonra geçici yargı mekanizması olarak kurulan "Pro-Eurojust" birimini "Eurojust" olarak kalıcı hale getirmiştir. Eurojust'ın kurulmasıyla AB, terörizm; uyuşturucu; silah kaçaklığı; kara borsa ve yasa dışı göçlerle ilgili yargılamaları yapacak bir mekanizmayı da oluşturmuştur.

* EUROPolitika Dergisi Yazarı | Milli Savunma Üniversitesi | Güvenlik Araştırmaları Doktora Öğrencisi |

A black and white photograph of a magnifying glass with a black frame. The lens is focused on the word "TERRORISM" written in a bold, distressed, sans-serif font. The word is centered within the lens. The background is a map of Europe, with the word appearing to be printed on the map. The magnifying glass is resting on a wooden surface, and the background is slightly blurred, showing the map of Europe and some faint text on the right side.

TERRORISM

8 Aralık 2003 tarihinde kabul edilen AB Güvenlik Stratejisi ile birlikte güvenlik politikalarını geliştirmiştir. Özellikle uluslararası terörizm tehdidinin AB içerisinde yayılmasını önlemek için önem taşımaktadır. Ancak 2004 Madrid saldırılarının yaşanması sonrası AB, terörizmle mücadele konusunda eksik olduğunu fark etmiştir. Özellikle 2004 Madrid ve 2005 Londra'da gerçekleşen terör saldırılarından sonra AB, terörle mücadele konusunda ciddi adımlar atmaya karar vermiştir. Bu saldırıdan sonra AB hem iç hem dış politikada terörizmle mücadele yönünde AB Terörle Mücadele Stratejisi, Suçu Önleme Programı ve AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü gibi birçok genişletme ve yenilenme politikası izlemiştir.

11 Eylül Saldırılarının AB Terörizmle Mücadelesine Getirdiği Etkiler

11 Eylül saldırısı, hem dünyanın hem de AB'nin güvenlik ve savunma politikalarının hala eksik ve zayıf olduğunu göstermiştir. Böylelikle AB, terörizmle mücadelesinde gerçekleştirebilecek daha çok terör saldırılarını önlemek; terör örgütlerine yardım yapanları tespit etmek, terör suçlularını yakalamak, terör örgütlerinin faaliyetlerini takip edip istihbarat elde etmek ve en önemlisi terör saldırılarından halkı korumak için bir terörizmle mücadele stratejisi oluşturmaya karar vermiştir.

Brüksel Zirvesi (Terörizmle Mücadele Eylem Planı)

11 Eylül saldırılarının uluslararası sistemde yarattığı yıkıcı etki, AB'yi de tedirgin etmiştir. AB, bu saldırılarla birlikte uluslararası tehdit haline gelen terörizmin AB için de ciddi bir tehdit olduğunu öngörmüş ve bu konuyla ilgili bir zirve yapılmasına karar verilmiştir. 21 Eylül 2001 tarihinde Brüksel kentinde yapılan zirvede terörizmin AB için ciddi bir tehdit haline geldiğini ve terörizmle mücadelede öncekinden daha fazla çaba sarf edilmesi gerektiğine karar verilmiştir. Bununla birlikte bu zirvenin sonucunda terörizmle mücadeleye yönelik bir eylem planı oluşturulmasına karar verilmiştir. (Cebeci, 2013)

Bu eylem planında öncelikle terör finansmanlarını engellemek, terörizm-

le mücadele için bir güvenlik savunma politikaları oluşturmak, ABD ile iş birliği içinde terörizmle mücadelede bulunmak, terörizmle mücadelede bulunan AB güvenlik teşkilatlarının (Europol vs.) işlevlerini geliştirmek üzerinde durulmuştur. (European Parliament, 2001)

AB Güvenlik Stratejisi

11 Eylül Saldırılarının uluslararası sistem üzerindeki etkisi hala devam ederken ABD'nin Irak ve Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte uluslararası sistemde dini fanatizm ve köktencilik hareketleri de artış göstermiştir. AB, kendi bölgesinde dini fanatizm ve köktencilik hareketlerinin engellenmesi için daha etkin olacak politikalar ve stratejiler üretmeye çalışmaktaydı. Bunun için AB, 12 Aralık 2003 tarihinde terörizmle mücadele; dini fanatiz-

mi ve köktenciligi önlemek için "AB Güvenlik Stratejisi" oluşturdu. Bu güvenlik stratejisinde öncelik olarak KİS (Kitle İmha Silahları), organize suçlar, terör tehlikesi, bölgesel sorunlar ve devletlerin güvenlik mekanizmalarındaki eksiklikleri olarak beş tehdit belirtilmiştir. Bu tehditlerle mücadele için bu güvenlik stratejisinin etkin bir şekilde kullanılmasına karar verilmiştir. Bu güvenlik stratejisinin etkin bir şekilde kullanılmasına devam etmek için ise yılda iki kez yayınlanacak olan gelişme raporu hazırlanmasına karar verilmiştir. (European Council, 2003)

Terörle Mücadele Bildirgesi ve Eylem Planı

Her ne kadar 11 Eylül saldırılarından sonra uluslararası bir tehdit haline gelen terörizmi engellemek için AB, güvenlik stratejileri oluşturmaya çalışsa da hala 11 Eylül Saldırıının AB'nin terörizmle mücadelesi için önemli etkiler getirecekti. Buna en iyi örnek 11 Mart 2004 tarihinde Madrid kentinde gerçekleşmiş olup 192 kişinin hayatını kaybettiği ve 1200'e yakın kişinin yaralandığı terör saldırılarıdır. Bu terör saldırıları, AB'nin yeniden terörle mücadele sürecini değerlendirmesine ve 11 Eylül saldırılarının AB içindeki terörizm tehdidini ne kadar önemli ölçüde etkilediğini bir kez daha göstermesine neden olmuştur. Bu terör saldırılarından sonra AB, 25 Mart 2004 tarihinde toplanıp bir bildirme hazırlamaya karar vermiştir. Terörle Mücadele Bildirgesi olarak bilinen bu bildirmede terörizmle mücadele

için gereken çalışmaların acil olarak hızlandırılmasına, güvenlik mekanizmalarının koordineli bir şekilde bu mücadelede yer almasına ve yeni stratejiler üretilmesine karar verilmiştir. Bu bildirgenin sonucunda AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü kurulmuştur.

Terörizmle Mücadele Bildirgesi'nin ardından üç ay sonra bir eylem planı oluşturulmasına da karar verilmiştir. Bu eylem planında "AB Terörizmle Mücadele Deklarasyonu" ve "Birleşmiş Milletler Nükleer Terörizmini Önlemeye Dair Sözleşme" konuları yeniden gözden geçirilmiştir. 2004 yılında oluşturulan bu eylem planı, hala güncelliğini korumakta olup sistemli bir şekilde gözden geçirilmeye devam edilmektedir. (Cebeci, 2013)

Bu eylem planında terörizmle mücadeleyi etkin bir şekilde sürdürmek için AB Komisyonu bünyesinde yılda iki kez eylem planının gözden geçirilmesine, Polis Şefleri Gücü'nün sene sonuna kadar terör tehdidine karşı yeni güvenlik stratejileri geliştirmesine ve AB devletlerinin sene sonuna kadar stratejilerinin iş birliği içerisinde geliştirilmesine karar verilmiştir. (European Commission, 2004)

AB Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü

AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü, terör örgütleri veya teröristlerle mücadelede olan güvenlik mekanizmalarının bu mücadele içerisinde birbiriyle koordineli hareket etmesini

sağlayan bir güvenlik mekanizmasıdır. AB Terörle Mücadele Koordinatörlüğü'nün kurulma süreci 11 Mart 2004 tarihinde gerçekleşen Madrid saldırılarından sonra başlamıştır. Madrid saldırılarından sonra 25 Mart 2004 tarihinde yapılan "Terörizmle Mücadele Bildirgesi" hazırlanmış olup bu bildirmede terörle mücadele eden güvenlik kurumlarını koordineli bir şekilde hareket etmesini sağlayacak bir terörle mücadele koordinatörlüğünün oluşturulmasına karar verilmiştir. (European Commission, 2004) Bu tarihten itibaren AB Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü, üye devletler içerisinde güvenlik mekanizmalarının terör hareketlerine yönelik istihbarat alımını koordineli olarak devam ettirme, terörle mücadele eden AB kurumlarının koordineli bir şekilde hareket etmesini sağlamak ve radikalist hareketleri önlemekte katkı sağlamaktadır.

AB Savunma Ajansı

11 Mart 2004 Madrid saldırılarından sonra AB, terörizmle mücadele için yeni güvenlik stratejileri geliştirmeye hızla devam etmekteydi. Madrid saldırılarından sonra oluşturulan AB Terörizmle Mücadele Bildirgesi, AB Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü ve AB Terörizmle Mücadele Eylem Planı gibi yeni güvenlik stratejilerinden sonra yeni bir strateji daha oluşturmaya karar vermiştir. 12 Temmuz 2004 tarihinde gerçekleşen toplantı sonucunda AB Konseyi, herhangi bir kriz, saldırı veya karışıklık durumunda üye devletlerin savunma mekaniz-

malarını daha iyi hale getirmek adına Avrupa Savunma Ajansı'nı kurmuştur. Avrupa Savunma Ajansı'nın üye devletlerin savunma mekanizmalarını geliştirmede yardımcı olmak, üye devletlerin aralarındaki güvenlik iş birliğini sağlamaya çalışmak, birliğin savunma endüstrilerinin gelişimine katkı bulunmak ve terörizmle mücadelede güvenlik savunma politikalarının etkin bir şekilde hareket etmesine katkı sağlamak olmak üzere işlevleri bulunmaktadır. (European Union, 2004)

Patlayıcıların Güvenliğini Arttırmaya Yönelik Eylem Planı

11 Mart 2004 tarihli Madrid saldırılarının getirdiği yıkıcı etki sonrasında AB, 11 Eylül saldırılarının getirdiği uluslararası terörizm tehdidinin kendi bölgelerine de geldiğini iyice anlamıştır. Bunun için terörizmle mücadele stratejilerini daha iyi hale getirmeye karar vermiştir. Bunun için AB, 25 Mart 2004 tarihinde gerçekleştirilen "Terörizmle Mücadele Bildirgesi" içerisinde patlayıcı olan ekipmanlara yönelik güvenliği arttırmak için bir patlayıcı uzmanlığı gücünü oluşturdu. Bu gücün geliştirilmesi adında 6 Kasım 2007 tarihinde "Patlayıcıların Güvenliğini Arttırmaya Yönelik Eylem Planı" oluşturuldu. Bu eylem planında patlayıcıları önlemek için erken uyarı sistemlerinin geliştirilmesi, patlayıcı maddelerin imha edilmesi, bulunan patlayıcıların veri kontrolünün gerçekleştirilmesi ve patlayıcılara karşı güvenliği oluşturacak çalışma grubunun oluşturulması

gibi işlevler bulunmaktadır. (European Council, 2007)

AB Terörizmle Mücadele Stratejisi

7 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleşen Londra saldırılarından derin etkilenen AB, terörizmle mücadelesinde eksikliklerini tamamlamak ve güvenlik mekanizmalarını geliştirmek için 30 Kasım 2005 tarihinde AB Terörle Mücadele Stratejisi'ni oluşturdu. Bu stratejinin "önlemek, korumak, hedef izlemek ve karşılık vermek" olmak üzere dört dizi amacı bulunmaktadır. AB Terörizm Mücadele Stratejisi'ni oluşturan bu dört amaç, hala AB'nin terörle mücadelesini belirleyen temel amaçlardır.

Önlemek: Avrupa içerisinde terörizm faaliyetlerine yönelen insanların ne-

den yöneldiklerine dair araştırmalar yapıp bilgi edinmek. Bu edinilen bilgilerin ışığında çözüm yolları üreterek insanların terörizme yönelimlerini önlemeye çalışmak.

Korumak: AB vatandaşlarını gerçekleştirebilecek terör saldırılarına karşı korumak. Bunun için güvenlik mekanizmalarını sağlamlaştırmak ve etkin bir şekilde devam ettirmek.

Hedef İzlemek: Teröristlerin veya teröristlere yardım eden kişilerin faaliyetlerini incelemek, onları takip etmek ve bu takip sonucunda istihbarat elde etmek. Teröristlerin veya teröristlere yardım eden kişilerin iletişimlerini kesmeye çalışmak. Teröristlerin nerede ve ne zaman saldırı yapacaklarına dair önceden istihbarat almaya çalışmak.

Karşılık Vermek: Terör saldırılarına karşı koymak. Terör saldırılarının getirebileceği zararları minimuma indirmek. Bunun için her an terör saldırısı olacak gibi hazırlıklı olmak. (Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, t. y.)

Suçu Önleme ve Suçla Mücadele Programı

7 Temmuz 2005 tarihli Londra saldırıları, AB'nin terörizmle mücadelesi için gereken program ve stratejilerin hızlıca geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. 30 Kasım 2005 tarihinde oluşturulan AB Terörle Mücadele Stratejisi ile birlikte gelişime devam eden AB, terör suçlarını önlemek ve bu suçlarla daha etkin bir şekilde mücadele etmek için bir programın oluşturulmasının gerekli olduğuna dair karar vermiştir. Bundan dolayı AB, 12 Şubat 2007 tarihinde Suçu Önleme ve Mücadele Programı'nı oluşturmuştur. Suç Önleme ve Suçla Mücadele Programı'nın terörizmle mücadele açısından işlevi, terörizmle mücadelelenin geliştirilmesi ve bu suçlara karşı halkın güvenliğini sağlamaya çalışmaktır. Bununla birlikte Suç Önleme ve Suçla Mücadele Programı, "suç önleme, mağdurların korunması, tanıkları koruma ve kolluk kuvvetleri" olmak üzere dört ana unsurdan oluşan bir programdır. (European Council, 2007)

Sonuç

11 Eylül saldırılarıyla birlikte AB, terörizmle mücadelesinde hangi konularda eksik olduğunu fark etmiş ve bu

eksiklerin çözümü için ne yapılması gerektiğini daha dikkatli bir şekilde değerlendirmeye başlamıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında terörizmin uluslararası bir tehdit haline gelmesiyle birlikte AB, terörizmin kendisi için ne kadar önemli bir tehdit olduğunu fark etmiştir.

Her ne kadar AB, 1991 yılında yapılan Maastricht Anlaşması, 1995 yılında yapılan La Gomera Deklarasyonu, 1997 yılında Amsterdam Antlaşması ve 1999 yılında yapılan Tampere Zirvesi'nde terörizm tehdidini dile getirip bu tehdit için fikirler ve stratejiler üretse bile 11 Eylül saldırılarından sonra terörizm tehdidinde daha ciddi yaklaşması gerektiğini fark etmiştir. Özellikle 11 Mart 2004 tarihinde gerçekleşen Madrid saldırıları ile 7 Temmuz 2005 tarihinde gerçekleşen Londra saldırılarından sonra AB, terörizmin tahmin edilenden daha vahim bir tehdit olduğunu fark etmiştir. Bu bakımdan 11 Eylül saldırıları AB'nin terörizmle mücadelesinde derin dönüşümlere neden olmuştur. Bu süreçte AB, Terörizmle Mücadele Koordinatörlüğü, AB Savunma Ajansı ve AB Terörle Mücadele Stratejisi gibi yeni güvenlik mekanizmaları ve stratejilerini oluşturmuştur. Ayrıca AB'nin terörizme daha ciddi yaklaşmasına ve üye devletlerin terörizmle mücadele için daha ortak ve iş birliği içinde hareket etmesinde etkili olmuştur.

Kaynakça

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu (t. y.), Terörle Mücadele, Avrupa Birliği,

Eriřim Adresi (09.06.2021): <https://www.avrupa.info.tr/tr/terorle-mucadele>

Cebeci, M. (2013), The European Union and Weapons of Mass Destruction Terrorism, Prof. Dr. Mustafa Kibarođlu (Ed.) , DATR, S. 57-61, Eriřim Adresi (01.06.2021) : <https://www.tmmm.tsk.tr/publication/datr/volumes/datr8.pdf>

Dedeoğlu, B. (2005), Fighting Terrorism And Intervention: Paradoxes And Misunderstandings, Dergi Park, S. 159, Eriřim Adresi: (03.06.2021): <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/816602>

European Council (2003), European Security Strategy, Brüksel, Eriřim Tarihi (17.06.2021): <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/en/pdf>

European Commission (2004), Brüksel Zirvesi Başkanlık Sonuç Bildirgesi, Brüksel, Eriřim Adresi (20.06.2021): <https://www.ab.gov.tr/files/ardb/>

[evt/1_avrupa_birligi/1_4_zirveler_1985_sonrasi/2004_6_bruksel_zirvesi_baskanlik_sonuc_bildirgesi_en.pdf](https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_4_zirveler_1985_sonrasi/2004_6_bruksel_zirvesi_baskanlik_sonuc_bildirgesi_en.pdf)

European Council (2007), Prevention of and Fight Against Crime (ISEC), Brüksel, S.3, Eriřim Adresi (07.06.2021): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32007D0125&from=EN>

European Council (2007), Action Plan on Enhancing the Security of Explosives, Brüksel, Eriřim Adresi (19.06.2021): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=CELEX:52007DC0651&from=EN>

European Parliament (2001), European Parliament resolution on the extraordinary European Council meeting in Brussels on 21 September 2001, Brüksel, Eriřim Adresi (27.05.2021): http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/committees/afet/20011108/04a_en.pdf

European Union (t. y.), European Defence Agency (EDA), Eriřim Adresi (15.06.2021): https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_en